

01/10/2009

מדריך לרכישת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

מה המשותף לגבינה שויצרית וביטוח דירקטורים? החורים!

מאת: ארז קדם, עו"ד-המתמחה בניהול סיכונים בביטוח

לאחרונה מתפתחת מגמת שוק בעולם ובארץ של ריבוי תביעות אישיות כנגד דירקטורים ונושאי משרה. מצב זה יחד עם קריסות של גופים ענקיים, מצב פיננסי ירוד של חברות הביטוח ושל חברות מבטחת גורם לחברות הביטוח להקשיח את עמדתן בכל הקשור לביטוח דירקטורים.

הדבר בא לידי ביטוח בכך שברות הביטוח מוסיפות סייגים לפוליסה זו ובכך לפעמים מרוקנות מתוכן את הפוליסות, ובמקרים שידן משגת כלל לא מחדשות פוליסות הדירקטורים ומעמידות את מנהלי הארגון בפני בעיה קשה.

פוליסת ביטוח דירקטורים אמורה לתת מענה ביטוחי בגין תביעות אישיות, שעילתן כספית, המוגשות כנגד דירקטורים ונושאי משרה בגין מעשה שלא כדין שהתבצע על ידם, ונעשה בתום לב והמהווה הפרת חובת זהירות, הפרת חובת אמונים, התרשלות, טעות, הטעייה, מצג שוא, חריגה מסמכות ועוד..

פוליסות אלו נבדקות בדרך כלל ע"י מנהל כספים של החברה ומאושרות בדירקטוריון. הניסיון מלמד כי בארגונים וחברות רבות הדירקטורים ונושאי המשרה אינם קוראים כלל את הפוליסה. אלו שקוראים אותה לא מומחים בתחום הביטוח ולכן אינם יכולים להבין את המשמעויות המדויקות של תוכנה, ורק במידה ומרחפת תביעה באוויר הם מנסים לבדוק את הכיסוי הביטוחי, בדיעבד מסתבר להם שהפוליסה ריקה מתוכן.

חשיבותן של פוליסות נושאי משרה ודירקטורים בכך שהן מעניקות בשלב הראשון כיסוי הוצאות הגנה משפטית, ולאחר מכן כיסוי תשלום פסק הדין לכשיתקבל.

הוספת סייגים לביטוח גורמת לארגונים רבים שלא לחדש את ביטוח הדירקטורים ו/או לחדש את הביטוח בתנאים ירודים מאוד, ואף למקרים קיצונים מכך של התפטרות דירקטורים בארגונים, כפי שקרה לאחרונה בחברת ארזים.

בסופו של יום, סייגים אלו בביטוחים משרתיים את "סוללת" עורכי הדין מטעם חברת הביטוח ומאפשרת להם למצוא טוענות לדחיית כיסוי הביטוחי בגין תביעות שהוגשו כנגד הדירקטורים ונושאי המשרה בארגון.

בעת רכישת ביטוח דירקטורים במיוחד בימים טרופים אלו יש לשים לב כי חברת הביטוח תעניק את הכיסוי המרבי, תוך שימת דגש על הסרת סייגים (ה "שליקס") אשר כאמור ביום הדין יהוו תירוץ טוב כדי להסביר למה אין כיסוי ביטוחי לתביעה שהוגשה נגד נושאי המשרה בחברה.

בעגה המקצועית נוהגים לכנות את הסייגים בפוליסת הביטוח כ"שלייקס" עליהן "נתלית" חברת הביטוח על מנת למזער את הסיכון לו היא חשופה ולהפחית את תשלום ההוצאות בגין הכיסוי הביטוחי שנרכש. מטרתנו היא לחשוף את "השלייקסים" של חברות הביטוח ולאפשר לכם, נושאי המשרות והדירקטורים לכם לקבל ביטוח מקיף שמעניק כיסוי ביטוחי אמיתי וימנע מכם לעמוד מול שוקת שבורה בעת הגשת תביעה

להלן רשימת סייגים של חברות הביטוח שיש לתת עליהם את הדעת בעת קבלת הצעה לביטוח נושאי משרה ודירקטורים:

כאשר מתקבל בחברה כתב תביעה, מתנהלים במקביל שני תהליכים, האחד מתן התייחסות מקצועית לנושא התביעה, והשני העברת כתב התביעה לחברת הביטוח על מנת להביא לידיעתכם כי הן ההגנה המשפטית והן תוצאות התביעה במידה ויהיו כספיות, ישולמו מהפוליסה.

בפועל, עם קבלת התביעה במשרדי חברת הביטוח נשלחים מיטב עורכי הדין מטעמה על מנת לנסות ולמצוא סייגים לכך שנושא התביעה אינו מכוסה בפוליסת הביטוח בשל תנאיה וחריגיה, ובשל כך תהיה חברת הביטוח פטורה מלשאת בכל הוצאה הכרוכה בתביעה זו.

- 1. שם מבוטח ורשימת חברות** – בחברות גדולות יש לשים לב שהפוליסה כוללת את כל החברות הבנות והקשורות של חברת האם. במקרה אחרון שטיפלתי שמתי לב כי למרות שצורף עץ אחזקות לפוליסת הביטוח חברת הביטוח ציינה חריג של חברת בת אחת.
- 2. תאריך הרטרואקטיבי** - לכאורה חברות הביטוח מאפשרות למבוטח לקבל כיסוי רטרואקטיבי בלתי מוגבל, קרי להעניק לה כיסוי ביטוחי לכל תביעת ביטוח ללא כל קשר לתאריך חידוש הביטוח.
יחד עם זאת יש לזכור כי ה"שליקס" של חברת הביטוח לסעיף זה הינו אי מתן כיסוי למקרים ידועים, ואף נסיבות ידועות מלפני מועד החידוש ו/או רכישת הפוליסה. למעשה ניתן לחשוב כי קיים כיסוי ביטוחי לכל תביעה שתוגש במהלך שנת הביטוח הנוכחית אך בפועל במידה וחברת הביטוח תוכל לטעון כי נסיבות הגשת התביעה היו ידועות טרם רכישת הפוליסה החברה תוותר חשופה ללא כיסוי ביטוחי.
- 3. דירקטור כנגד דירקטור** - פוליסת הביטוח אמורה לתת כיסוי ביטוחי גם כאשר קיימת תביעה של דירקטור ו/או נושא משרה אחר כנגד התנהלות עסקית של דירקטור או נושא משרה אחר.
השלייקס: חריג מבוטח כנגד מבוטח – המשמעות הינה שתביעה של דירקטור או נושא משרה, גם אם פרש מתפקידו, כנגד דירקטור אחר ו/או נושא משרה אינה מכוסה בפוליסה.
לדוגמא בתביעה שהגישו שני דירקטורים שפרשו מחברה ותבעו דירקטורים מכהנים בגין מעשים ומחדלים אשר ביצעו כחלק מהיותם דירקטוריון החברה. חברת הביטוח הצליחה לדחות את התביעה בשל חריג זה.
כדאי לשים לב לנוסחים השונים לחריג אשר בחלקם כוללים כיסוי עבור תביעת דירקטור ו/או נושא משרה שפרש כנגד דירקטור ו/או נושא משרה מכהן.
- 4. חריג אחריות מקצועית** – פוליסת הדירקטורים אינה אמורה להחליף את פוליסת אחריות המקצועית של החברה.
השלייקס: חברות הביטוח מחריגות באופן גורף כל פעילות שמטיבה אמורה לקבל מענה בפוליסה אחריות מקצועית. אך ניתן לנסח חריג זה כך שתביעה המוגשת כנגד דירקטור ו/או נושא משרה בגין אחריותו המקצועית והניהולית כן תקבל מענה ביטוחי הולם.

5. **אי השגת ביטוח הולם** - סייג זה נובע מכך שחברות הביטוח אינן מעוניינות לתת מענה ביטוחי לתביעות שתוגשנה כנגד הדירקטורים, בגין נזקים כספיים שנגרמו לצד שלישי כלשהו עקב רשלנות הדירקטורים, כתוצאה מכך שלא בדקו את מערך ביטוח הרכוש והחבובות של חברתם. לאחרונה פורסם כי כתוצאה של שריפת מפעל נגרמו לחברה הפסדים כבדים אשר גרמו למנייתה לצנוח בבורסה ובעלי המניות שוקלים לתבוע הפסדם בגין כך. **ניתן וצריך להסיר סייג זה לחלוטין.**

6. **סייג בעלי מניות** - סייג זה מונע קבלת כיסוי ביטוחי במקרה בו בעל מניות בחברה תובע את הדירקטורים ונושאי המשרה. ניתן לרכך שלייקס זה ולהתאימו למצב בו תוגש תביעה של בעלי מניות ואכן יהא כיסוי ביטוחי. לכך יש צורך בהגדרת נכונה של שיעור אחוזי בעלי המניות שבמידה והגישו תביעה עדיין יינתן כיסוי ביטוחי לדירקטורים. חברות הביטוח סייגו חריג זה כאשר התביעה מוגשת על ידי מיעוט בעלי המניות, וללא כל סיוע של מי מהחברה. בעבר הוגשה תביעת בעלי מניות המיעוט בחברה כנגד דירקטורים ונושאי משרה בחברה - חברת הביטוח דחתה את התביעה על הסף בטענה שחלק מבעלי המניות שהגישו את התביעה קיבלו סיוע פנימי מהחברה. חשוב להסיר חריג זה או להתאימו לאחוזי בעלי המניות בפועל.

7. **חדלות פירעון** - משמעות החריג הוא שבמידה ומוגשת תביעה כספית כנגד החברה / נושאי המשרה ו/או הדירקטורים בגין חוסר יכולת לעמוד במחויבות כספית אשר בגינה מונה מנהל מיוחד או כונס או מפרק (בהתאם לסעיפי פשיטת רגל המוגדרים בחוק) לא יחול כיסוי ביטוח. המשמעות כגזר דין מות לחברה, חריג זה כפי שראינו הוביל שני דירקטורים של חברת ארזים להתפטר מתפקידם. ניתן להסיר חריג זה על ידי עריכת ישיבה של נציגי חברת הביטוח עם הנהלת החברה על מנת להציג את המצב הפיננסי לאשור, ומתן הסבר מפורט על הדוחות הכספיים, ובנסיבות בהן המצב הפיננסי טוב משחשבה חברת הביטוח יהיה ניתן להסיר חריג זה. כלומר, בהסבר מקצועי יציג מנהל הכספים את הגיבוי שיש בגין התחייבויות של החברה - ערבויות אישיות ו/או יש להן מקור מימון והחריג יוסר. במקרים שונים יהיה ניתן להסיר חלקית את החריג, ואינו נרשם בפוליסה כחריג גורף בגין כל חברות הבנות.

כפי שיש לתת את הדעת על החרגות ושלליקס בהן נאחזת חברת הביטוח, חשוב להרחיב את פוליסת הביטוח כך שתתן הגנה מקסימאלית לנושאי המשרה בחברה.

הרחבות הכרחיות

ניגוד עיניים - עו"ד לכל אחד - מטרת ההרחבה היא לאפשר הגנה אופטימאלית לכל נושא משרה במקרה של ניגוד אינטרסים בניהול קו ההגנה. במקרה כזה יש לאפשר מינוי עו"ד לכל נושא משרה בנפרד.

בפרשת בנק למסחר היינו עדים למצב בו היו ניגודי אינטרסים בין מספר נתבעים. למעשה במצב בו יש ניגוד עיניים בין הנתבעים אסור לאותו ע"ד להגן על שני הנתבעים, ובשל כך יש למנות עו"ד לכל מבוטח. יש לדאוג מבעוד מועד כי במידה ונושאי המשרה יגיעו למצב משפטי מעין זה, חברת הביטוח תמנה עו"ד לכל נתבע..

ניהול התביעה ע"י עו"ד מטעמך – הרחבה זו נועדה לאפשר לנושא משרה להיות שותף במינוי העו"ד עבורו בעת ניהול ההגנה שתביעה שהוגשה כנגדו.

הקדמת הוצאות משפט – הרחבה זו נועדה לאפשר לנושא משרה להקדים קבלת הוצאות מימון עבור ניהול המשפט להגנתו. החוק מאפשר לחברת הביטוח להחריג כיסוי ביטוחי במקרים בהם האשמה הינה בגין הפרת חובת אמונים, הפרת חובת גילוי, חוסר תום לב מרמה וכיוצ"ב. אולם עד אשר יוכחו אשמות אלה יש לאפשר למבוטח קבלת הוצאות משפטיות סדירות לצורך הגנתו.

הרחבה זו מונעת מצב בו חברת הביטוח פוסקת מייד לאחר קבלת כתב התביעה עוד בטרם נערך המשפט כי הוצאות המשפט לא ישולמו בשל ניסוח התביעה. הרחבה זו תאפשר לנושא המשרה לא לממן מכיסו את הוצאות המשפט עד לקבלת פסק הדין, וכידוע בהתנהלות משפטית מעין זו הדרך ארוכה ומייגעת והוצאות ההגנה הולכות וגדלות. חשוב שהרחבה זו תנוסח כך שהוצאות המשפט ימומנו כחלק מהכיסוי הביטוחי עד לקבלת פס"ד חלוט.

תקופת גילוי - תקופת הגילוי מאפשרת לחברה להמשיך וליהנות מכיסוי ביטוחי עבור תביעות שיוגשו בתקופת הגילוי (בדרך כלל לשנה) בגין מעשים ומחדלים שנעשו לפני יום רכישת פוליסה זו כאשר פוליסת הביטוח אינה מתחדשת מכל סיבה שהיא.

מעיון בפוליסות ביטוח עולה שחברות הביטוח מנסחות סעיף זה באופן חד צדדי כלומר שתקופת הגילוי תכנס לתוקף אך ורק אם היא, חברת הביטוח סירבה לחדש את הביטוח. ייתכן מצב בו חברה הביטוח לא תסרב לחדש את הפוליסה אך תנאיה יוחמרו משמעותית.

במצב זה חברת הביטוח אינה מסרבת באופן מפורש לחדש את הפליסה אך מנצלת את כל הכלים העומדים לרשותה על מנת לתת לחברה להבין כי אינה מעוניינת בחידוש הביטוח, והתנהלות זו לא תאפשר לחברה המבוטחת להפעיל את סעיף תקופת הגילוי.

על מנת למנוע מצב שכזה, מומלץ לדרוש נספח תקופת גילוי דו צדדי, שיאפשר למבוטח רכישת הפוליסה גם במקרה והמבוטח אינו יכול ו/או מעוניין לרכוש כיסוי ביטוחי כפי שמציעה לו חברת הביטוח וזאת מסיבות השמורות איתו.

לאחרונה נתקלנו במקרים בהם בתי השקעות בארץ לא מצליחים לחדש את ביטוחי האחריות המקצועית שלהם בשל העובדה שחברת הביטוח בארץ לא מעניקות כיסוי שכזה. במקרה כזה תעמוד לרשות בתי השקעות האפשרות לרכישת תקופת גילוי על מנת לנסות להקטין את החשיפה שלהם לתביעות שיוגשו בתקופת הגילוי בגין מעשים ומחדלים שנעשו לפני רכישת תקופת הגילוי.

ביטול הפוליסה - לפי תנאי הפוליסה הסטנדרטיים יכולה חברת הביטוח לבטל את הפוליסה בהודעת מראש של 60 יום למבוטח. במצב על הודעת ביטול הביטוח תתקשה החברה לפנות לחברת ביטוח אחרת לרכישת ביטוח. הניסיון מלמד כי חברות הביטוח לא יגישו הצעה לביטוח לחברה שחברת הביטוח ביטלה לה את הכיסוי, ולא משנה נסיבות העניין. ההגנה לחברה המבוטחת במקרה זה דווקא נמצאת בחוק חוזה ביטוח, והכפפת סעיף ביטול הפוליסה לחוק חוזה הביטוח תתיר לחברת הביטוח לבטל הפוליסה רק במקרה של אי תשלום הפרמיה ובמקרים של חוסר תום לב, מרמה וכיוצ"ב ולא לפי הקפריזות שלה.

ועוד.....

מאמר זה אינו בא להחליף יעוץ ביטוחי ו/או ייעוץ משפטי

בהצלחה – ארז קדם, עו"ד